

ინვესტიციების შეფასების სირთულეები

გიორგი ბარძენიშვილი

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის
თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის
დოქტორანტი

წინამდებარე სტატიაში განხილულია ახალი სტანდარტის - ფას 9 ფინანსური ინსტრუმენტები, გამოყენების სირთულეები. კერძოდ, სტანდარტის მიხედვით წილობრივ ინსტრუმენტებში განხორციელებული ინვესტიციების აღრიცხვა ხდება რეალური ღირებულებით, ხოლო თავდაპირველი აღიარების შემდგომ ღირებულებაში მომხდარი ცვლილებები ასახება მოგება-ზარალის ან სხვა სრული შემოსავლების ანგარიშგებაში. ამასთან, სხვა სრული შემოსავლის არჩევანის გამოყენების შემთხვევაში, აკრძალულია ღირებულების ცვლილებების გადატანა მოგება-ზარალში, როდესაც მოხდება ინვესტიციის რეალიზაცია.

მოცემული რეგულაცია გააკრიტიკა დაინტერესებული მხარეების გარკვეულმა ჯგუფმა, რომელმაც გამოთქვა მოსაზრება, რომ ზემოხსენებული აკრძალვის შედეგად სათანადოდ არ იქნება წარმოჩენილი გრძელვადიანი სტრატეგიული ინვესტიციების ფინანსური შედეგები, რაც უარყოფითად იმოქმედებს ასეთი ინვესტიციების მოცულობაზე, ვინაიდან ინვესტორები თავს შეიკავებენ მისი განხორციელებისგან.

სტატიაში მოყვანილია როგორც ამ მოსაზრების მომხრე, ასევე საწინააღმდეგო არგუმენტები. საბოლოოდ გაკეთებულია დასკვნა, რომ სტანდარტით დადგენილი აღრიცხვის კრიტერიუმები მიმდინარე მდგომარეობით საუკეთესოდ პასუხობს ფინანსური ანგარიშგების მომხმარებელთა მოთხოვნებს ინვესტიციასთან აღრიცხვასთან დაკავშირებით. შედეგად, ამ ეტაპზე არ არსებობს ფას 9-ში ცვლილებების შეტანის აუცილებლობა, მით უმეტეს, კვლევებით დასტურდება, რომ მოცემული პრობლემის გავრცელების არეალი არ არის დიდი, ეხება რა მხოლოდ სადაზღვევო კომპანიათა ნაწილს და მის მოგვარებას გარკვეულწილად უზრუნველყოფს შემუშავების პროცესში მყოფი ახალი სტანდარტი სადაზღვევო კონტრაქტების აღრიცხვასთან დაკავშირებით - ფას 17.

საკვანძო სიტყვები: ფინანსური ინსტრუმენტები; ფას 9; ინვესტიციები წილობრივ ინსტრუმენტებში; რეცირკულაცია; გრძელვადიანი ინვესტიციების აღრიცხვა; ინვესტიციების გაუფასურების მოდელები.

2018 წლის პირველი იანვრიდან კომპანიები მთელი მსოფლიოს მასშტაბით ვალდებული არიან გამოიყენონ ფინანსური ინსტრუმენტების აღრიცხვისთვის ახალი სტანდარტი - „ფას 9 ფინანსური ინსტრუმენტები“ (IFRS 9 Financial Instruments). ბუღალტრული აღრიცხვის საერთაშორისო სტანდარტების საბჭომ (შემდგომში „საბჭო“) შეიმუშავა აღნიშნული სტანდარტი გლობალური ფინანსური კრიზისის საპასუხოდ, წარადგინა რა მრავალი გაუმჯობესება ფინანსური ინსტრუმენტების ბუღალტრული აღრიცხვისთვის.

მიმდინარე შეფასებით ფას 9-მ მოლოდინები გაამართლა, თუმცა, ფინანსური ინსტრუმენტების აღრიცხვა ყოველთვის იყო არაერთი დავის საგანი და ფას 9-ც არ წარმოადგენს გამონაკლისს. ერთ-ერთი საკითხი, რომელიც მნიშვნელოვანია დაინტერესებული პირებისთვის არის წილობრივ ინსტრუმენტებში განხორციელებული ინვესტიციების (ინვესტიციები კაპიტალში) შეფასებისა და აღრიცხვის ახალი კრიტერიუმები, რომლებმაც შესაძლოა უარყოფითი გავლენა იქონიონ ინვესტიციასთან მოცულობაზე გრძელვადიან პერიოდში.

ფინანსური ინსტრუმენტების შეფასებისა და კლასიფიკაციის ახალი მიდგომები

ფას 9 ავრცელებს ერთი კლასიფიკაციის მიდგომას ყველა ტიპის ფინანსური აქტივისთვის, მათ შორის ფინანსური წარმოებულის მახასიათებლის მქონე აქტივებისთვის. ამრიგად ფინანსური აქტივები კლასიფიცირდება ერთიანობაში და არ ექვემდებარება რთულ, კრიტერიუმების მიხედვით, დაყოფის პროცედურას.

ფას 9-ის მიხედვით, ფინანსური აქტივი კლასიფიცირდება შემდეგ სამ კატეგორიად:

- ამორტიზებული ღირებულებით აღრიცხული ფინანსური აქტივები;
- რეალური ღირებულებით აღრიცხული ფინანსური აქტივები, რეალურ ღირებულებაში მომხდარი ცვლილებების ასახვით მოგება-ზარალში;
- რეალური ღირებულებით აღრიცხული ფინანსური აქტივები, რეალურ ღირებულებაში მომხდარი ცვლილებების ასახვით სხვა სრულ შემოსავალში.

ფას 9-ის თანახმად, ის თუ კლასიფიკაციის რომელ ჯგუფში მოექცევა და შესაბამისად, როგორ შეფასდება ფინანსური აქტივი, დამოკიდებულია ორ კრიტერიუმზე:

- ბიზნესის მოდელის ტესტირება - ექცევა თუ არა ფინანსური აქტივი ისეთ ბიზნეს მოდელში, რომლის თანახმადაც აქტივების ფლობა ხდება სახელმწიფოებო ფულადი ნაკადების მისაღებად (ნაცვლად ისეთი ბიზნეს მოდელისა, რომლის დროსაც აქტივი გამოიზნულია გასაყიდად მოგების მიღების მიზნით);

- ფულადი ნაკადების მახასიათებლების ტესტირება - აქვს თუ არა მომავალ ფულად ნაკადებს კონკრეტული გადახდის გრაფიკი, რომელიც შედგება ძირითადი თანხისა და მასთან დაკავშირებული პროცენტის დაფარვებისგან. (კვატაშიძე, 2013 # 2) [1, გვ. 7].

ფასს 9-ის მიხედვით, ინვესტიციები წილობრივ ინსტრუმენტებში აღრიცხული უნდა იქნეს რეალური ღირებულებით საწარმოს ფინანსური მდგომარეობის ანგარიშგებაში, რეალურ ღირებულებაში მომხდარი ცვლილებების საწარმოს მოგება-ზარალის ანგარიშგებაში ასახვით.

საწარმოებს აქვთ შესაძლებლობა ცვლილებები აღნიშნული ინვესტიციების რეალურ ღირებულებაში ასახონ სხვა სრული შემოსავლის ანგარიშგებაში, თუ ისინი აირჩევენ ამ მიდგომას, რომლის შემდგომ შეცვლაც აღარ არის ნებადართული. ფასს 9-ის თანახმად, თუ საწარმო ინვესტიციას წილობრივ ინსტრუმენტებში ფლობს არასავაჭრო მიზნებისთვის, მას აქვს უფლება რეალური ღირებულების ცვლილებები ასახოს სხვა სრული შემოსავლის ანგარიშგებაში, ხოლო მოგება-ზარალში ასახოს მხოლოდ შემოსავლები დივიდენდებიდან [2, გვ. 15].

აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ რეკლასიფიკაცია შეფასების კატეგორიებს შორის, რომელიც ფასს 9-ის მიხედვით მოითხოვება მხოლოდ იმ შემთხვევებში, თუ კონკრეტული ფინანსური აქტივის მიმართ იცვლება საწარმოს ბიზნესმოდელი, არ არის ნებადართული იმ წილობრივ ინსტრუმენტებში განხორციელებული ინვესტიციებისთვის, რომელთა რეალური ღირებულების ცვლილებები აღირიცხება სხვა სრული შემოსავლის ანგარიშგებაში.

გრძელვადიანი ინვესტიციების პრობლემა

ინვესტორებმა გამოთქვეს მოსაზრება, რომ წილობრივ ინსტრუმენტებში განხორციელებული ინვესტიციებისადმი წაყენებულმა შეფასების ახალმა მოთხოვნებმა შესაძლოა შეაფერხოს გრძელვადიანი ინვესტიციები. მათი აზრით, სტანდარტულმა წესმა, რომლის მიხედვითაც ასეთი ინვესტიციები აღირიცხება რეალური ღირებულებით, ღირებულებაში მომხდარი ცვლილებების მოგება-ზარალში ასახვით, შესაძლოა სათანადოდ ვერ წარმოაჩინოს გრძელვადიანი ინვესტორების ბიზნესმოდელი. მეორე მხრივ, ღირებულების ცვლილებების სხვა სრულ შემოსავალში ასახვის არჩევანი ვერ იქნება შესაფერისი ალტერნატივა, ვინაიდან სტანდარტი კრძალავს ინვესტიციის გაყიდვის შემთხვევაში ღირებულებაში მომხდარი ცვლილებების სხვა სრული შემოსავლიდან მოგება-ზარალში გადატანას (ე.წ. „რევირკულაცია“), რაც ინვესტორთა აზრით სათანადოდ ვერ ასახავს მათ ფინანსურ შედეგებს. ამრიგად, თუ ზემოხსენებული ორივე მიდგომა მიუღებელია, წარმოიშვება გრძელვადიანი ინვესტიციებისგან თავის შეკავების საფრთხე. შედეგად, ინვესტორები მოუწოდებენ საბჭოს, შეცვალოს წილობრივ ინსტრუმენტებში განხორციელებული ინვესტიციების შეფასებისა და აღრიცხვის მოთხოვნები ფასს 9-ში.

ღირებულების ცვლილებების მოგება-ზარალში აღრიცხვა უკეთ ასახავს პერიოდის განმავლობაში ღირებულების ჩამოყალიბებას

წინამორბედი სტანდარტი - ბასს 39-ც მოითხოვდა წილობრივ ინსტრუმენტებში ინვესტიციების რეალური ღირებულებით აღრიცხვას კომპანიის ბალანსში [3, გვ.4]. ფასს 9-სთან მთავარი განსხვავება ასეთი ინვესტიციების აღრიცხვაში არის ის, თუ სად აღირიცხება შემდგომი ცვლილებები ინვესტიციათა ღირებულებაში.

საბჭოს აზრით, ინვესტიციის ღირებულებაში ცვლილებების შესახებ ნათელი და საიმედო ინფორმაცია მნიშვნელოვანია მაშინაც, თუ არ იგეგმება ინვესტიციის გაყიდვა ახლო მომავალში. ღირებულების ზრდა, ალბათ, არის ყველა ინვესტორის მთავარი მიზანი გრძელვადიან ინვესტიციასთან მიმართებით. ამ მიზეზით, ფასს 9 სტანდარტულად მოითხოვს, რომ ცვლილებები ღირებულებაში აისახოს სწორედ მოგება-ზარალში. თუ წილობრივ ინსტრუმენტებში ინვესტიცია კომპანიის შედეგებისადმი რელევანტურია, მაშინ ყველაზე საიმედო და გამოსადეგარი ინფორმაცია ასეთი ინვესტიციის მიმართ წარმოჩნდება მისი რეალური ღირებულებით აღრიცხვით, ღირებულებაში შემდგომი ცვლილებების მოგება-ზარალში ასახვით, რადგან ცვლილებებს ადგილი აქვს თითოეული პერიოდის ჭრილში. აღნიშნული გამოიწვევს გარკვეულ რხევებს მოგება-ზარალში, მაგრამ სწორედ ეს რხევები ასახავს ეკონომიკურ რეალობას.

მაგალითად, ინვესტორი ყიდულობს აქციას 100\$ და 20 წლის შემდგომ ყიდის ამ აქციას 210\$. აქციის ღირებულების მოცემული აფასება მიმდინარეობდა 20 წლის განმავლობაში. 110\$ მოგების მოგება-ზარალში ასახვა უშუალოდ გაყიდვის მომენტში სათანადოდ ვერ წარმოაჩენს ინვესტორის შედეგებს. უფრო სრულყოფილი ინფორმაცია წარედგინება მაშინ, როდესაც ღირებულებაში ცვლილებები აღიარდება თითოეული პერიოდის მიხედვით.

მეორე მხრივ, საბჭო ითვალისწინებს იმის შესაძლებლობას, რომ ზოგიერთ უჩვეულო შემთხვევაში, რეალურ ღირებულებაში ცვლილებების მოგება-ზარალში ასახვამ შესაძლოა ვერ უზრუნველყოს ინვესტორის შედეგების სათანადოდ წარმოჩენა. მაგალითად, როდესაც ინვესტორი ფლობს აქციებს სტრატეგიული მიზნებისთვის, რაც შეიძლება იყოს ბიზნეს ურთიერთობების გაღრმავება, ახალ ბაზრებზე გასვლის შესაძლებლობა

და ა.შ. ასეთ შემთხვევებში ინვესტირება განხორციელებული არ არის მოგების მიღების მიზნით, შედეგად რეალური ღირებულებაში ცვლილებები არ ასახავს ინვესტორის შედეგებს.

ასეთი შემთხვევების გამო, ფასს 9 ნებას რთავს კომპანიებს გააკეთონ შესაბამისი არჩევანი და ამგვარი სტრატეგიული ინვესტიციების რეალური ღირებულების ცვლილებები ასახონ სხვა სრული შემოსავლის ანგარიშგებაში. ამ არჩევანის შემუშავებისას, საბჭომ გაითვალისწინა ისეთი გარემოებები, როგორცაა ურთიერთ-აქციონერობა იაპონურ კომპანიებს შორის, რაც გულისხმობს კომპანიების ურთიერთ-ინვესტირებას ერთმანეთში ბიზნეს ურთიერთობების გაღრმავებისა და გაძლიერების მიზნით. შესაბამისად, სხვა სრულ შემოსავალში ასახვის არჩევანი არ შემუშავებულა იმ ინვესტიციების მიმართ, რომლებიც განხორციელებულია დივიდენდების მიღების ან ღირებულების ზრდის შემდეგ გაყიდვის მიზნით. ამასთან, ფასს 9 კრძალავს სხვა სრულ შემოსავალში ასახული ცვლილებების გადატანას მოგება-ზარალში (რეცირკულაცია).

დამატებით უნდა აღინიშნოს, რომ ფასს 9-ში წილობრივი ინსტრუმენტების მიმართ წაყენებული მოთხოვნები შესაბამისობაშია საბჭოს მიერ განახლებულ “ფინანსური ანგარიშგების კონცეპტუალურ ჩარჩოსთან” (The Revised “Conceptual Framework for Financial Reporting”), რომელშიც გაცხადებულია, რომ მოგება-ზარალის ანგარიშგება წარმოადგენს საწარმოს საანგარიშო პერიოდის ფინანსური შედეგების შესახებ ინფორმაციის პირველად წყაროს [4, გვ.14]. შედეგად, საბჭოს მიაჩნია, რომ ინვესტორის შედეგები თითოეული პერიოდისთვის საუკეთესოდ წარმოჩინდება წილობრივ ინსტრუმენტებში განხორციელებული ინვესტიციების რეალური ღირებულების ცვლილებების მოგება-ზარალში ასახვით.

რეცირკულაციამ შესაძლოა გამოიწვიოს დაბნეულობა

როდესაც კომპანია აკეთებს არჩევანს წილობრივ ინსტრუმენტებში განხორციელებული ინვესტიციების რეალური ღირებულების ცვლილებები ასახოს სხვა სრულ შემოსავალში, ეს ცვლილებები აღარ გადაიტანება მოგება-ზარალში ინვესტიციის გაყიდვის დროს. აღნიშნული წესი შესაბამისობაშია საბჭოს ხედვასთან, რომ თუ ინვესტიციები სტრატეგიული მიზნით არის განხორციელებული, მაშინ ღირებულების ცვლილებებით მიღებული მოგება ან ზარალი არ წარმოაჩენს ინვესტორის შედეგებს.

ეს წესი ასევე შესაბამისობაშია კონცეპტუალურ ჩარჩოსთან, რომლის მიხედვით სხვა სრულ შემოსავალში ასახული თანხები გადაიტანება მოგება-ზარალში მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ ასეთი რეცირკულაცია წარმოაჩენს უფრო რელევანტურ ინფორმაციას ან მომავალი პერიოდებისთვის კომპანიის შედეგების უფრო საიმედო სურათს. შედეგად, სტრატეგიული ინვესტიციების შემთხვევაში, ღირებულების ცვლილებით გამოწვეული მოგება ან ზარალი არასდროს არ არის ინვესტორის შედეგების ინდიკატორი და ასეთად არ იქცევა არც მომავალში, ინვესტიციის გაყიდვისას.

ამას გარდა, რეცირკულაცია ასახავს მხოლოდ იმ ინვესტიციათა შედეგებს, რომლებიც გაიყიდა. აღნიშნულის გამო, ინვესტორს შეუძლია შერჩევით გაყიდოს მომგებიანი ინვესტიციები და აჩვენოს მოგება მაშინ, როდესაც მთლიანი პორტფოლიო შესაძლოა იყოს ზარალიანი. შედეგად ვლინდება წინდახედულობის პრინციპის დარღვევა, ვინაიდან ამით შესაძლოა ისარგებლონ კომპანიებმა და შენიღბონ ზარალი მხოლოდ მომგებიანი ინვესტიციების გაყიდვითა და წამგებიანი ინვესტიციების შენარჩუნებით. აღნიშნულის საფრთხე დადასტურებულია ემპირიული კვლევებითაც, რომლებმაც აჩვენეს, რომ კომპანიები ნამდვილად სარგებლობენ აღრიცხვის სტანდარტებით მინიჭებული დისკრეციული უფლებით და მოგება-ზარალის ანგარიშგების შედეგებში მანიპულირებენ გასაყიდად „მომწიფებული“ ინვესტიციებით. ამ მეთოდებით კომპანიებს შეუძლიათ შენიღბონ ზარალი, გაათანაბრონ შემოსავლები ან მიიღონ „დიდი შხაპი“ (უფრო უარესად წარმოაჩინონ მიმდინარე არახელსაყრელი შედეგები, რათა მომავლის შედეგები გამოჩნდეს უფრო უკეთ). შედეგად, აკადემიური კვლევები ადასტურებს იმ მიდგომას, რომ მოგება ან ზარალი უნდა აღიარდეს მათი მოხდენისთანავე, რათა თავიდან იქნას აცილებული რეცირკულაციის, როგორც მოგების მანიპულირების საშუალებად გამოყენება [5, გვ. 24].

ინვესტიციები სასესხო ინსტრუმენტებში განსხვავებულია

საბჭოს მიაჩნია, რომ გარკვეულ სასესხო ინსტრუმენტებში განხორციელებული ინვესტიციებისთვის ამორტიზებული ღირებულებით აღრიცხვა წარმოადგენს ყველაზე შესაფერის ინფორმაციას ასეთი ინვესტიციებიდან მიღებული ფულადი ნაკადების ოდენობაზე, დროსა და გაურკვეველობაზე. მეორე მხრივ, თუ კომპანია ფლობს ამგვარ ინვესტიციებს გაყიდვის მიზნით, ფასს 9 მოითხოვს, რომ ისინი აღრიცხოს რეალური ღირებულებით, ღირებულებაში მომხდარი ცვლილებების მოგება-ზარალში ასახვით. საბჭოს აზრით, ასეთი მიდგომა უზრუნველყოფს ყველაზე რელევანტურ ინფორმაციას მომავალ ფულად ნაკადებზე. ხოლო, თუ კომპანიის ბიზნესმოდელის მიხედვით ინვესტიციები მარტივ სასესხო ინსტრუმენტებში ხორციელდება ორივე მიზნით - საკონტრაქტო ფულადი ნაკადების მიღებისა და გაყიდვის მიზნით, მაშინ ორივე - ამორტიზებული ღირებულებისა და რეალური ღირებულების ინფორმაცია წარმოადგენს რელევანტურს. შესაბამისად, ფასს 9 უზრუნველყოფს ინფორმაციის ორივე წყაროს, მოითხოვს რა კომპანიებისგან ასეთი ინვესტიციები აღრიცხონ რეალური ღირებულებით, ღირებულებაში მომხდარი ცვლილებების სხვა სრულ შემოსავალში ასახვით.

აღნიშნულის საპირისპიროდ, საბჭოს დიდი ხნის წინ ჩამოყალიბებული ხედვა, რომ ღირებულებაზე დაფუძნებული ინფორმაციის მოგება-ზარალში ასახვა ვერ უზრუნველყოფს შესაბამის ინფორმაციას წილობრივ ინსტრუმენტებში განხორციელებულ ინვესტიციებთან დაკავშირებით (მიუხედავად ასეთი ინვესტიციების მიზნებისა) არ შეცვლილა.

რეცირკულაციის აკრძალვა თავიდან გვარიდებს გაუფასურების სირთულეებს

კაპიტალში ინვესტიციებისთვის რეცირკულაციის შესაძლებლობის დამატება ფასს 9-ში გამოიწვევს ახალი გაუფასურების ტესტის შემუშავების აუცილებლობას, ვინაიდან მიმდინარე გაუფასურების ტესტი ეფუძნება საკონტრაქტო გადახდების მიღების შესაძლებლობას, რითაც შესაბამისობაშია მხოლოდ სასესხო ინსტრუმენტებში განხორციელებულ ინვესტიციებთან. აღნიშნული გაართულებს გაუფასურების მოთხოვნებს. აღსანიშნავია, რომ ფასს 9-ის შემუშავების პროცესში, „ფინანსური კრიზისის საკონსულტაციო ჯგუფმა“ თავის ანგარიშში ხაზი გაუსვა ბასს 39-ში წარმოდგენილი გაუფასურების მოდელის კომპლექსურობასა და არათანმიმდევრულობას, რითაც მიუთითა საბჭოს, რომ გაუფასურების მოდელი წარმოდგენდა ერთ-ერთ სუსტ რგოლს აღრიცხვის სტანდარტში, რომლის გათვალისწინებაც აუცილებელი იყო ფასს 9-ის შემუშავებისას. საბჭომ გადაჭრა მოცემული პრობლემა, წარმოდგინა რა მხოლოდ ერთი გაუფასურების მოდელი ფასს 9-ში [6, გვ. 5].

ბასს 39-ში წარმოდგენილი გაუფასურების მოდელი ცნობილი იყო თავისი არაეფექტურობით. მისი წყალობით გართულებული იყო იმის დადგენა თუ როდის აღმოჩნდებოდა ესა თუ ის ინვესტიცია გაუფასურებული. ამასთან, აღნიშნულის შეფასება ხდებოდა სუბიექტურ საფუძველზე - კომპანიები თავად წყვეტდნენ დანაკარგების ზღვარს, რომლის შემდეგაც ინვესტიცია ჩაითვლებოდა მნიშვნელოვნად გაუფასურებულად ან გაუფასურება მიჩნეული იქნებოდა გახანგრძლივებულად, რაც მეტყველებდა მოდელის არათანმიმდევრულ ბუნებაზე. შედეგად, დანაკარგები აღიარებოდა „ზედმეტად ცოტა ოდენობით, ზედმეტად გვიან“. მეორე მხრივ, ფასს 9-ის გამოყენებით ღირებულების ყველანაირი ცვლილების (როგორც დადებითი, ასევე უარყოფითი) აღიარება მოგება-ზარალში გვაშორებს ზემოაღნიშნულ სირთულეებს, ვინაიდან გაუფასურების მოდელის საჭიროება აღარ არსებობს.

გაუფასურების ახალი მოდელის შემუშავება არ არის მარტივი

იმ შემთხვევაში თუ ფასს 9-ში წარმოდგენილი იქნება რეცირკულაციის შესაძლებლობა, მაშინ აღნიშნულს თან უნდა დაერთოს გაუფასურების ახალი მოდელი წილობრივ ინსტრუმენტებში განხორციელებული ინვესტიციებისთვის. გაუფასურების მოდელის შემოღება შესაბამისობაში იქნება სხვა სტანდარტებთანაც, რომლებიც ძირითადად მოიცავენ გაუფასურების რაიმე მოდელს სხვადასხვა აქტივებისთვის. შესაბამისად შემოთავაზებულია ორი ვარიანტი:

ინვესტიციის შემენის ღირებულებასთან შედარებით ინვესტიციის ღირებულების ვარდნა დაუყოვნებლივ აღრიცხება მოგება-ზარალში, ხოლო ღირებულების ზრდა ასახება სხვა სრულ შემოსავალში, რომელიც ინვესტიციის გაყიდვის შემდგომ გადაიტანება მოგება-ზარალში.

მეორე ვარიანტის მიხედვით, გაუფასურების ახალი მოდელი დაეყრდნობა ბასს 39-ში წარმოდგენილ კრიტერიუმებს და შემდეგ დაემატება ახალი მითითებები.

ზემოაღნიშნულის საპასუხოდ, საბჭოს მიაჩნია, რომ ნებისმიერი გაუფასურების მოდელი, რომელიც ეფუძნება ბასს 39-ს, იქნება ზედმეტად კომპლექსური. ამასთან, ორივე ვარიანტში ინდიკატორებად წარმოდგენილია საბაზრო ფასები, რაც საბჭოს აზრით პრობლემურია ნებისმიერი გაუფასურების მოდელისთვის.

ისტორია გვიჩვენებს, რომ კომპანიები თავს იკავებენ ხოლმე საბაზრო ფასების მიხედვით მიღებული გაუფასურების აღიარებისგან. ექსპერტთა გარკვეული ჯგუფი გამოთქვამს შემოფოთებას იმასთან დაკავშირებით, რომ წილობრივ ინსტრუმენტებში ინვესტიციები შესაძლოა დაექვემდებაროს რეალური ღირებულებით აღრიცხვას, ხოლო მათი გაუფასურების აღიარება მოხდეს საბაზრო ფასის ვარდნის შედეგად. აღნიშნულის საპასუხოდ, ექსპერტები მიუთითებენ სხვა შეფასების მიდგომების გამოყენებისკენ, რომლებიც არ იქნება დაფუძნებული საბაზრო ფასებზე.

ზოგადად, საბჭოს მიაჩნია, რომ წილობრივ ინსტრუმენტებში ინვესტიციების შემთხვევაში, რეალური ღირებულებისგან გადახვევა იქნება ძალზედ პრობლემატური. დიდი ალბათობით, ინვესტორებისთვის მიუღებელი იქნება საბაზრო ფასის სხვა ალტერნატივები, განსაკუთრებით იმ შემთხვევებში, როდესაც წილობრივი ინსტრუმენტები კოტირებულია აქტიურ ბაზრებზე.

პრობლემის გავრცელების არეალი

მიმდინარე კვლევები ადასტურებს, რომ კომპანიების რიცხვი, რომლებიც წილობრივ ინსტრუმენტებში განხორციელებულ ინვესტიციებს აღრიცხვისთვის იყენებენ სხვა სრული შემოსავლის მეთოდს, საკმაოდ მცირეა და შესაბამისად მცირეა ზემოაღნიშნული პრობლემების გავრცელების არეალიც. მეტიც, მტკიცებულებები მიუთითებს, რომ დაინტერესება ძირითადად გამოხატა სადაზღვევო სფერომ სადაზღვევო კომპანიების შედე-

გების ფინანსურ ანგარიშგებებში სათანადო ასახვასთან დაკავშირებით. შესაბამისად, პრობლემის მოგვარებაში დიდ როლს შეასრულებს „ფასს 17 სადაზღვევო კონტრაქტები“, რომელიც გააუმჯობესებს სადაზღვევო კომპანიების შედეგების წარმოჩენას. მოცემული სტანდარტი მოითხოვს კომპანიის ინვესტიციების შედეგების გამიჯვნას ანდერრაითინგის შედეგებისგან, განსხვავებით ტიპური აღრიცხვისგან, როდესაც ეს შედეგები გაერთიანებულად არის წარმოდგენილი. შედეგად, სადაზღვევო კომპანიებისთვის მარტივი იქნება იმის ახსნა, შემოსავლებში ცვლილებები გამოწვეულია წილობრივ ინსტრუმენტებში განხორციელებული ინვესტიციების გამო თუ არა. ასევე, ბევრ სადაზღვევო კომპანიას აქვს უფლება გადადოს ფასს 9-ის სავალდებულო გამოყენება 2021 წლამდე, რაც საშუალებას მისცემს მათ ფასს 9 და ფასს 17 დანერგონ ერთდროულად.

დასკვნა

ფასს 9-ის შემუშავების პროცესში საბჭომ გაითვალისწინა დაინტერესებული მხარეების მრავალი წლის განმავლობაში წარმოქმნილი კრიტიკა ბასს 39-ში არსებული კრიტერიუმების კომპლექსურობასთან დაკავშირებით. შედეგად, ახალი სტანდარტი ფინანსურ ანგარიშგებაში წარმოაჩენს უფრო საიმედო და სასარგებლო ინფორმაციას, ხოლო ზემოხსენებული პრობლემების გავრცელების არეალი არ არის იმდენად დიდი, რომ საბჭომ გადახედოს ფასს 9-ში მიმდინარე მდგომარეობით არსებულ კრიტერიუმებს.

ამასთან, მართალია, ბუღალტრული აღრიცხვაც გათვალისწინებულია ინვესტიციების განხორციელების პროცესში, თუმცა, გადაწყვეტილებები მიიღება სხვადასხვა ეკონომიკური ფაქტორის გაანალიზების შედეგად. აღრიცხვის მიზანი უბრალოდ არის ამ ინვესტიციების იმგვარად წარმოჩენა, რომ დაინტერესებულმა მხარეებმა მიიღონ მაქსიმალურად სასარგებლო და საიმედო ინფორმაცია მომავალი ეკონომიკური გადაწყვეტილებებისთვის. საბჭოს მიაჩნია, რომ ინვესტიციების შედეგების წარმოჩენა პერიოდების მიხედვით მოგება-ზარალში იძლევა სწორედ ამგვარ ინფორმაციას ინვესტორებისა და სხვა პირებისთვის.

ფასს 9 შესაძლოა, მართლაც არ იყოს სრულყოფილი. მაგალითად, საბჭოს განზრახვა სხვა სრული შემოსავლის არჩევანთან დაკავშირებით იყო ის, რომ კომპანიები მას გამოიყენებდნენ მხოლოდ სტრატეგიული გრძელვადიანი ინვესტიციების მიმართ, თუმცა აღნიშნული შეზღუდვა ვერ იქნა მიღწეული. ასევე, ფინანსური ანგარიშგების მომხმარებლებს სურთ მიიღონ დამატებითი ინფორმაცია წილობრივ ინსტრუმენტებში ინვესტიციების რეალიზებულ და არარეალიზებულ მოგება-ზარალზე, მიუხედავად იმისა ღირებულების ცვლილებები აღირიცხება მოგება-ზარალში თუ სხვა სრულ შემოსავალში, თუმცა ამ მხრივ ფასს 9-ით მოთხოვნილი ინფორმაცია საკმარისად შეზღუდულია.

გასათვალისწინებელია ისიც, რომ ფასს 9 არის შედარებით ახალი სტანდარტი, რომლის დანერგვა ბევრმა კომპანიამ ახლახან დაასრულა. საბჭოს გააჩნია დადგენილი და სავალდებულო დანერგვის შემდგომი შეფასების მექანიზმი, რომელიც აუცილებელია თითოეული ახალი სტანდარტისთვის და რომლის საშუალებითაც რეალურად ირკვევა ახალი სტანდარტის გავლენა ფინანსურ ანგარიშგებასა და მის მომხმარებლებზე. შესაბამისად, ხსენებული მექანიზმი იქნება საკმარისი გრძელვადიან ინვესტიციებთან და ფასს 9-სთან დაკავშირებული პრობლემების შესაფასებლად, რაც დაეყრდნობა ფასს 9-ის გამოყენების რეალურ შედეგებს კომპანიების მხრიდან. და თუ ამ შედეგების მიხედვით ფასს 9-ს ექნება საზიანო გავლენა წილობრივ ინსტრუმენტებში განხორციელებულ ინვესტიციებზე, მაშინ საბჭო დაუყოვნებლივ დაიწყებს პრობლემის მოგვარებაზე მუშაობას.

ლიტერატურა:

1. კვატაშიძე ნ. ფინანსური აქტივების კლასიფიკაცია და შეფასება, ჟურნალი „ეკონომიკა და ბიზნესი“. 2013, № 2.
2. ფინანსური აღრიცხვის საერთაშორისო სტანდარტი 9: ფინანსური ინსტრუმენტები, 24.07.2014, გვ.103.
3. ბუღალტრული აღრიცხვის საერთაშორისო სტანდარტი 39: ფინანსური ინსტრუმენტები: აღიარება და შეფასება, 16.04.2009, გვ.: 40.
4. Conceptual Framework for Financial Reporting, March 2018, pg.21.
5. Barth, M., Gomez-Biscarri, J., Kasznik, R. & López-Espinosa, G. (2017). Bank earnings and regulatory capital management using available for sale securities. Review of Accounting Studies 1761-1792, pg. 58.
6. Sue Lloyd, IFRS 9 and Equity Investments, 23.05.2018, pg.9.

Investment Assessment Difficulties

Giorgi Berdzenishvili

Doctoral Student

Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

S u m m a r y

Issues related to applying new standard “IFRS 9 Financial Instruments” are discussed in the present article. Particularly, according to new standard equity investments initially are measured at fair value with subsequent changes in the value recognized either in P&L or OCI. Additionally, if OCI election is made, recycling of these changes from OCI into P&L is prohibited when investment is sold.

Concerns were raised by some stakeholders who stated that such prohibition could result in poor information presented regarding performance of long-term strategic investments which in turn could have detrimental effect on such investments, because investors would be discouraged to make these investments.

Supporting as well as opposing arguments of mentioned concern are presented in the article. Eventually conclusion is made that current requirements regarding accounting of investments in IFRS 9 provides best possible information to the stakeholders. Thus, making changes in the standard is not required at the moment especially, when research suggests that prevalence of the issue is rather low, affecting only the small part of insurance companies and the problem particularly could be solved by the new standard in process – IFRS 17 Insurance Contracts.

Key words: *Financial Instruments; IFRS 9; Equity Investments; Recycling; Accounting of Long-term Investments; Impairment Models of Investments.*